BIBLIOTECA LUI JOHANN GEORG VON SCHWANDNER*

Klára KOMOROVÁ
Slovenská národná knižnica (Biblioteca Națională a Slovaciei), Martin

Library of Johann Georg von Schwandner
ABSTRACT

Johann Georg von Schwandner was a well-known personality in the 18th century, and the way he organised his own library is evidence of the years of practice he spent as custodian of the imperial library in Vienna. The catalogue of books from his personal library, which is in the collection of the Slovak National Library at Martin, is a model of how to organise a large book collection (about 6000 titles).

In addition to analysing the contents of J. G. von Schwandner's personal library, the present research also deals with his literary activity, since the author wrote a number of works on graphic art, paper processing, the history of the Slavs, etc.; some of these remain in manuscript, but the most emblematic of the printed works is *Scriptores rerum Hungaricarum veteres ac genuini*, in which he used unpublished sources or editions found in the holdings of the imperial library.

The Sciagraphia Catalogi bibliothecae domesticae gives advice to those wishing to establish a library, about the organisation of books, about scientific fields; a good library should not only contain valuable books, but also useful ones. Thus, J. G. von Schwandner's library contains books on history, geography, genealogy, heraldry, numismatics, books on rhetoric or epistolography, works on mathematics, metallurgy, philosophy, politics or botany, grammars, dictionaries of Western and Eastern languages.

Cuvinte-cheie: Johann Georg von Schwandner, bibliotecă, catalog, carte, domeniu ştiinţific, activitate literară
Key words: Johann Georg von Schwandner, library, catalogue, book, scientific field, literary activity

Arhiva Literară a Bibliotecii Naţionale a Slovaciei de la Martin ocroteşte un manuscris cuprinzător intitulat *Sciagraphia Catalogi bibliothecae domesticae*, de 579 de pagini[1], care i-a aparţinut lui Johann Georg von Schwandner. Manuscrisul reprezintă catalogul bibliotecii personale a lui Schwandner, bibliografia cărţilor realizată de însuşi proprietarul fondului său de carte. Aşa cum o arată încheierea prefeţei, lucrarea a fost terminată la Viena, la data de 5 august 1778[2].

---

* Traducerea textului din limba slovacă în limba română a fost realizată de către lect. univ. dr. Andreea Mârza.

[1] Schwandner 1778, cota: 16 B – 1778 în cadrul Slovenská narodná knižnica din Martin, prescurtat în continuare SNK.

[2] Vindobon. Non. Augusti. MDCCLXXVIII.

Johann Georg von Schwandner (1716-1791)[3] s-a născut într-o familie nobiliară în Austria Superioară. Studiile le-a început la Linz, le-a continuat la Universitatea de la Viena, unde a terminat dreptul şi a funcţionat pentru scurt timp în calitate de avocat. Mai târziu, a călătorit prin Italia, Germania, Ungaria, Serbia, Valahia şi prin alte regiuni ale Monarhiei Habsburgice. Totodată, era preocupat de lucrările bibliografice, istoria Antichităţii şi de drept. Încheindu-şi peregrinările, s-a întors la Viena şi, după o perioadă în care s-a ocupat de practica juridică, a încercat să ocupe postul de custode al Bibliotecii Imperiale. Maria Tereza l-a numit la 24 august 1779 în poziţia de custode secund al Bibliotecii de Curte, iar în anul 1791 a fost avansat în funcţia de prim custode, cumulată fiind cu poziţia de consilier al Curţii. Nu s-a bucurat multă vreme de noua poziţie, pentru că în acelaşi an, la 20 septembrie 1791, a murit, la vârsta de 75 de ani[4].

În calitate de custode al Bibliotecii Imperiale, timp de 12 ani, Schwandner a realizat catalogul de codice al bibliotecii în șase volume in folio[5], fiind o continuare a lucrării predecesorului său Josef Benedikt Heyrenbach. Lucrarea reprezintă o listă a peste 3000 de codexuri şi documente vechi din fondurile Bibliotecii de Curte. Înainte să obţină postul de custode, Johann Georg von Schwandner s-a ocupat de cercetări în domeniul istoriei şi este autorul mai multor lucrări de specialitate. Din punctul de vedere al istoriei Ungariei, dar şi cel al istoriei Slovaciei, el este autorul lucrării fundamentale *Scriptores rerum Hungaricarum veteres ac genuini*[6]. A inclus izvoare istorice inedite atât din cuprinsul codicelor, cât şi din ediţiile preţioase ale bibliotecii vieneze, informaţie pe care o precizează el însuşi în lucrarea sa. Această operă valoroasă cuprinde surse primare pentru istoria Ungariei, iar prefaţa a fost scrisă de o altă personalitate din domeniul istoriei Ungariei, polihistorul slovac Mathias Bel. Dintre alte lucrări ale lui Schwandner amintim *Calligraphia latina*[7] – considerată una dintre primele lucrări de artă grafică, care a fost mult timp considerată cea mai frumoasă și mai grandioasă colecție europeană de caligrafie.

După ocuparea postului de custode al Bibliotecii Curţii, Schwandner a publicat *Chartam lineam antiquissimam omnia hactenus producta specimina*[8]. În această lucrare specială scrie despre descoperirea şi istoria prelucrării hârtiei, despre utilizarea ei, menţionând autorii care au scris pe această temă. O

[3] Wurzbach 1876, p. 278.
[4] Ne-am ocupat de biblioteca lui Johann Georg von Schwandner în contribuţiile: Komorová 2018, p. 86-114; Komorová 2018a, p. 201-215.
[5] Schwandner 1783-1786, cota Cod. Ser. n. 2201-2206 în cadrul Österreichische National Bibliothek din Viena, prescurtat în continuare ÖNB.
[6] Schwandner 1746-1748.
[7] Schwandner 1756.
[8] Schwandner 1788.

documentată lucrare manuscrisă, pregătită pentru tipar, este *Codex epistolaris Regum Hungariae*[9]; cuprinde corespondenţa arhiepiscopului de Kalocsa, Péter Váradi, cancelarul lui Matia Corvin. În cuprinsul său se află 127 de scrisori ale lui Váradi, dintre anii 1490-1498, adresate papei, regelui, cardinalilor, capilor bisericii, dar şi magnaţilor autohtoni şi străini. Nu ne este cunoscut dacă lucrarea a fost tipărită încă atunci, dar ea a apărut sigur sub redacţia lui Carolus Wagner în anul 1776[10].

În colecţiile Bibliotecii Naţionale de la Viena se păstrează un alt manuscris al lui Schwandner cu lista documentelor medievale ale regilor Ungariei şi peceţile lor[11]; începe prin introducerea documentului şi pecetea aferentă regelui Emeric (1174-1204) şi se încheie cu documentul lui Iosif I de Habsburg, din anul 1705. Interesul pentru istorie al lui Schwandner, în acest caz, cea a slavilor, a devenit tema principală a unui alt manuscris, *Collectanea Rerum Slavicarum*[12]. A apărut pe baza publicaţiei *Acta Societatis Jablonovianae*[13] de la Leipzig, în anul 1772, şi având la bază şi opera lui Johann Christoph Jordan, *De originibus Slavicis*[14]. Aici Schwandner studiază etimologia denumirii de slav, se ocupă de istoria slavilor, determină patria lor primordială, sosirea lor în Europa şi aşezarea în spaţiul european. Interesul său pentru domeniul istoriei a avut şi o altă direcţie. Într-un alt manuscris al său, *Recensio numorum et monetarum*[15], publică lista de monede din colecţiile Bibliotecii Curţii din cele mai vechi timpuri până la anul 1769. În multe cazuri arată raritatea lor sau, în cazul multora din secolul al XVI-lea, atrage atenţia asupra baterii lor în monetăria de la Kremnica.

Aşa cum o mărturiseşte în *Sciagraphia* sa, Johann Georg von Schwandner a strâns pe timpul vieţii sale, dar mai ales în ultimii 30 de ani, o bibliotecă bogată şi valoroasă, iar *Sciagraphia* reprezintă bibliografia cărţilor adunate. Numărul lor (presupus deocamdată) îl stabilim la cca 6000 de titluri de tipărituri din secolele XV-XVIII, la care se adaugă un număr de codice şi manuscrise. *Sciagraphia* se deschide cu o prefaţă[16], în care oferă sfaturi colecţionarilor şi celor care doresc să-şi fondeze o bibliotecă: cum trebuie să trateze cărţile, modul de construire a bibliotecilor, criteriile care să stea la baza organizării cărţilor în bibliotecă, domeniile ştiinţifice. Sfaturile lui se referă la cuprinsul bibliotecii, în care nu trebuie să se afle numai cărţile preţioase, ci şi cărţile necesare şi utile.

[9] Schwandner Codex.
[10] Váradi 1776. Vezi Bibliografia 2008, nr. 10204.
[11] Schwandner Elenchus, cota Cod. 9732 în cadrul ÖNB.
[12] Schwandner 1789, cota Cod. 13738 în cadrul ÖNB.
[13] Acta 1771-1772.
[14] Jordan 1745.
[15] Schwandner 1760-1770?, cota Cod. Ser. n. 2818 în cadrul ÖNB.
[16] Oppido.

Biblioteca sa, aşa cum relatează el însuşi, are în fondurile sale lucrările legate de aproape toate ţările europene, dar şi de imperiile străine, Imperiul Țarist sau istoria Persiei, şi numeroase enciclopedii cu conţinut biografic. În alt segment al prefeţei menţionează cărţile cu conţinut geografic, genealogic, heraldic, cronologic, numismatic, cărţi de retorică sau epistologie, cele din perioada medievală, dar şi din epoca modernă. În categoria ştiinţelor exacte se află numeroase lucrări cu conţinut matematic, din domeniul metalurgiei, apoi apar cărţi de filosofie, politică sau botanică. O mare importanţă acordă gramaticilor, care, după părerea sa, nu ar trebui să lipsească din nicio bibliotecă, la fel ca dicţionarele limbilor occidentale şi cele ale limbilor răsăritene. În încheierea catalogului a adăugat literatură şi lucrări de biblioteconomie, cu ediții deosebit de importante şi rare.

Schwandner şi-a organizat biblioteca şi *Sciagraphia* în cinci clase, ceea ce corespunde clasificării bibliografice de bază şi în perioada contemporană. Fiecare clasă se împarte în câteva secţiuni şi în cadrul lor cărţile sunt descrise conform dimensiunii lor – foliante, cvarto, de opt şi de doisprezece. Clasele în care sunt organizate volumele sunt: *Jurisprudentia, Historia, Artes et scientiae historiae ancillantes, Classis generalis, cum primis autem Physica, cum Rebus naturalibus, Res et scientiae humaniores, cum re literaria et libros miscellis* – între acestea am identificat 547 de opere tipărite în cele mai cunoscute oficine tipografice din secolele XV-XVI[17].

Clasa I – *Jurisprudentia* – conține cărți consacrate dreptului civil, privat, ecleziastic și profan, drept teoretic și practic, legea Sf. Imperiul Roman, statutul său, al orașelor și locuitorilor Germaniei, dreptul orășenesc, provincial și municipal, militar, de asemenea, cărți care tratează dreptul Ungariei, Regatul Ceh, Arhiducatul Austriei etc. Majoritatea lucrărilor provin din secolele XVII-XVIII şi au fost imprimate în tipografiile de frunte din Europa – Antwerpen, Leuven, Wittenberg, Amsterdam, Leipzig, Nürnberg, Geneva, Jena, Viena, Venezia. Acoperirea teritorială a cărților colectate arată cât de largă a fost sfera achiziției de cărți de către proprietarul bibliotecii. În această clasă se află doar un singur incunabul şi puține tipărituri din secolul al XVI-lea. Incunabulul este lucrarea unui autor anonim despre regulamente și instrucțiuni de procedură legală sau sfaturi despre cum trebuie să se comporte o persoană în fața instanțelor[18]. Ne oprim doar la lucrările cele mai reprezentative din această secţiune, respectiv la ediţiile cele mai valoroase. Un număr mare de lucrări descriu dietele Reich-ului, tratează soluționarea problemelor juridice din timpul războaielor schmalkaldice etc. Într-o lucrare anonimă există descrierea alegerii și încoronării împăratului Maximilian al II-lea, la Frankfurt, la data de 24

[17] Komorová 2021.
[18] Ordnung 1495.

noiembrie 1562[19], ca rege al Cehiei, și a soției sale Maria a Spaniei, în calitate de regină cehă. În același context, în *Sciagraphia,* găsim o mică lucrare de doar 23 de pagini despre sosirea lui Maxilimilian al II-lea la Bratislava şi încoronarea lui ca rege al Ungariei la 8 septembrie 1563[20].

La baza sistemului juridic german și a dezvoltării dreptului german a stat interpretarea dreptului salic, a codului, a listei dreptului cutumiar franc, care a fost întocmit în anii 507-511 prin ordinul regelui merovingian Clovis I, continuarea sa a fost legea francilor ripuari, cunoscută sub numele de *Lex Ripuaria*, care a fost creată în jurul anului 630 și s-a bazat pe legea salică. Lex Ripuaria a influenţat semnificativ *Lex Saxonum* din anul 802. În biblioteca schwandneriană se afla lucrarea explicată de Johannes Heroldus[21]. Dezvoltarea sistemului juridic german și fundamentele dreptului german au fost influențate semnificativ de un alt cod de drept, *Sachsenspiegel* (creat între 1220 și 1235). Acest manual german a fost creat de Eike von Repgow (1180-1235) şi, împreună cu *Mühlhäuser Reichsrechtsbuch* (creat între anii 1224-1230), a reprezentat cel mai vechi manual juridic din Germania medievală. Din 16 ediţii apărute, *Sachsenspiegel* se află în biblioteca lui Schwandner în trei ediţii[22]. Pe urmă, una dintre cele mai importante cărți de drept ale Evului Mediu timpuriu, după *Sachsenspiegel*, este *Laeinspiegel*, o carte de drept care conține drept privat, penal și public, compilată de Ulrich Tengler. Scopul lucrării a fost de a transmite cât mai clar conținutul dreptului roman în limba germană, iar grupul țintă căruia i-a fost destinată erau judecătorii, scribii, avocații, dar și funcționarii care nu au studiat dreptul. În biblioteca lui Schwandner am identificat *Laeinspiegel* într-o ediţie de bună calitate prefaţată de umanistul german de frunte Sebastian Brant din anul 1512[23], în care Schwandner a lăsat un comentariu – *Editio rarissima et elegantissima* – şi se mai află acolo şi o altă ediţie din 1527[24]. Acest manual jnuridic are şi o continuare în *Klagspiegel*. În continuarea catalogului găsim cărţile despre dreptul Regatului Ungar. Aici merită menţionarea ediţiei vieneze

[19] Probabil este ediția: Warhafftige Beschreibung 1563, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. W/236.

[20] Kurtze und Warhaffte 1563, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. K/2689.

[21] Heroldus 1557, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. H/2549.

[22] Sachsenspiegel 1588/1589, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. D/752, D/739, D/740.

[23] Tengler 1512, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. T/342.

[24] Tengler 1527, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. T/345.

al *Tripartitului*[25] lui Verböczi, lângă care Schwandner a menţionat că *Editio elegantissima* are foaia de titlu şi iniţiale colorate. Multe dintre cărţile acestei clase au, prin autorii lor, legătură cu teritoriul Slovaciei de astăzi (incluzându-l şi pe cel al Transilvaniei – nota trad.).

Clasa a II-a – *Historia* – se împarte în trei segmente: segmentul I – istorie bisericească; al II-lea segment – istorie politică; al III-lea segment – istorie biografică. Prima parte este reprezentată de lucrările istoricilor bisericii Eusebius Pamphilus, Socrates Scholasticus, Sozomenos, Evagrius, Callistus Nicephorus etc., majoritatea lucrărilor apărând în secolele XVII-XVIII. Lucrările legate de istoria antică a grecilor, romanilor și a altor popoare din Antichitate au ca autori pe Herodot, Polibius, Dionisius din Halicarnas, Iustinus Trogus, Dionysius Cassius, Pausanias etc. Multe dintre ele sunt ediţii princeps din secolul al XVI-lea, publicate la Paris, Venezia, Köln, Frankfurt, Basel. De istoria slavilor se leagă analele cronicarului medieval german Helmold von Bosau (1120-1177), de aceea prezenţa celor trei ediţii diferite din secolul al XVI-lea în biblioteca lui Schwandner nu ne surprinde (1556, 1573, 1581)[26]. În calitatea sa de bibliofil, nu putea ocoli o temă care a preocupat întreaga Europă a vremii – pericolul reprezentat de turci şi luptele împotriva acestui flagel[27]. Printre tipăriturile acestui grup de lucrări se află lucrarea de 64 de foi, tipărită la Viena, în anul 1591, care cuprinde două predici ţinute în faţa unei procesiuni care a avut loc după un mare cutremur din anul 1590, din Austria Inferioară, cu epicentrul nu departe de Viena. Autorul predicilor este episcopul de Viena, Johann Kaspar Neubeck[28]. Din domeniul istoriei dorim să ne oprim asupra unei lucrări referitoare la istoria locală şi ne gândim la opera umanistului italian Antonio Bonfini, venit la Buda în urma invitaţiei regelui Matia I; este autorul unei istorii a Ungariei, *Decades*[29]; în continuare, avem în vedere lucrările autorului autohton, provenit de la Trnava, umanistul Johannes Sambucus (1531-1584), cu tematica otomană, discursul său funerar la înmormântarea lui Maximilian al II-lea, cuvântarea festivă la încoronarea lui Rudolph al II-lea; apoi scrierea *Attila* a lui Nicolaus Olahus etc. Dintre alți istorici maghiari și slovaci, am identificat autorii

[25] Verbőci 1561, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. W/1966.
[26] Helmold von Bosau 1556, 1573, 1581, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. H/1788, H/1789, H/1791.
[27] Pestels 1529, 1532.
[28] Neubeck 1591, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. ZV/11452.
[29] Bonfini 1690, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.28/DB=1.28/CMD?MATCFILTER=N&MATCSET=N&NOSCAN=N&IKT0=&TRM0=&ACT3=*&IKT3=8183&ACT=SRCHA&IKT=1016&SRT=YOP&ADI_BIB=&TRM=Historia%20Pannonica,%20Sive%20Hungaricarum%20Rerum%20Decades%20IV.%20Et%20Dimidia%20Libris%20XLV&REC=*&TRM3= (accesat la 20.11.2022), la nr. 23:284377V.

secolului al XVIII-lea: Nicolaus Istvánffi, Franciscus Kazy, Gheorghe Pray, Samuel Timon, Martin Szentiváni, Carolus Wagner cu lucrarea sa *Analecta Scepusiana* şi nu putea lipsi autorul maghiar, de fapt polihistorul slovac Mathias Bel. În această parte a *Sciagraphiei* lui Schwandner apare şi David Cvittinger cu bibliografia sa *Specimen*[30]; fragment din istoria maghiară al umanistul italian, istoricul Pietro Ranzano; poemul eroic despre venirea hunilor din Sciţia[31] scris de istoricul slovac Franciscus Kazy.

Clasa a III-a a numit-o Schwandner *Artes et scientiae historiae ancillantes* şi a introdus aici lucrări de genealogie, diplomatică, heraldică şi numismatică, apoi geografie şi chorografie, topografie, ca şi tabele geografice pentru lucrarea lui Ptolemeu, întocmite de Gerard Mercator[32]; ediţia de la Antwerpen a atlasului universal datorat lui Abraham Ortelius[33], cu 127 de hărţi colorate; *Cosmographia* lui Münster, într-o ediţie de Basel din anul 1580, cu multe xilogravuri reprezentând oraşe şi hărţi. Lângă fişa cronicii lui Giacomo Filippe Foresti[34], Schwandner a apreciat că este *Editio rarissima et nitidissima, ab ipso Auctore recognita, cum figuris et literis inicialib. pictis*. Din punctul de vedere al Ungariei, se remarcă opera lui David Fröhlich, originar din Kežmarok, introdusă de Schwandner ca *Geographia universalis et particularis*, fiind vorba probabil despre opera lui Fröhlich, *Medulla geographiae*[35]. Domeniul numismaticii este prezentat în lucrare prin cataloage de monede antice grecești, romane și contemporane, manuale pentru producerea lor, diverse reglementări și legi emise de monarhi pentru monetării, precum: *Acta publica monetaria*[36], *Neues MünzBuch*[37], *Neue Münz=Ordnung* al lui Ferdinand I.[38], o lucrare despre monedele conducătorilor maghiari[39], o

[30] Cvittinger 1711.
[31] Kazy 1731.
[32] Ptolemaeus 1578, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. P/5223.
[33] Ortelius 1573.
[34] Foresti 1506, v. https://edit16.iccu.sbn.it/resultset-titoli/-/titoli/detail/CNCE019466?core=titoli&monocampo=Nouissime%20historiarum%20omnium%20repercussiones&item_nocheck%3A9003%3Atipo=E&n=v&monocampo%3Atipo=AND&targetSelection=https%3A%2F%2Fedit16.iccu.sbn.it%2Fresultset-titoli& (accesat la 23.11.2022), la nr. CNCE 19466.
[35] Fröhlich 1639 în Čaplovič 1972-1984, vol. I, 170.
[36] Hagelstein 1692.
[37] Berg 1596-1597, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. B/1802.
[38] Keysers 1559, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. D/1217, 1218.
[39] Melle 1699, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.28/DB=1.28/CMD?MATCFILTER=N&MATCSET=N&NOSCAN=N&IKT0=&TRM0=&ACT3=*&IKT3=8183&ACT=SRCHA&IKT=1016&SRT=YOP&ADI_BIB=&TRM=Series%20Regum%20Hungariae%20E%20Nummis%20Aureis%20Quos%20vulgo%20Ducatos%20appellant&REC=*&TRM3= (accesat la 22.11.2022), la nr. 12:00021V.

enumerare cronologică a monedelor cehe, începând cu mitica prințesă cehă Libuša până în secolul al XVIII-lea[40], și multe altele.

Clasa a IV-a cuprinde lucrări de filozofie – *generalis, cum primis autem Physica, cum Rebus naturalibus* –, fizică şi ştiinţele naturii, matematică, botanică, metalurgie, diferite ierbare, cărţi de medicină şi chimie, politică, etică, economie etc. Majoritatea lucrărilor provine din secolele XVII-XVIII. Alegem: Plinius, *Historia naturalis*[41], Anton Lazzaro Moro, *Neue Untersuchungen der Veränderung des Erdbodens*[42], tratat de geologie al lui Rudolf Erich Raspe[43], explicaţiile fulgerelor şi tunetelor lui Petrus Ahlwardt[44] şi multe altele, mai ales lucrările autorilor şi editorilor germani. În biblioteca schwandneriană se aflau numeroase tipărituri ale autorilor maghiari, respectiv slovaci – Martinus Szentiváni, despre plante, păsări, peşti...[45], precum şi *Oeconomia philosophica*[46], totodată, şi *Philosophia historico-dogmatica*[47], lucrarea lui Jaroslaus Kapeller, precum și Maximilian Hell, cu preocupările sale despre magnetism[48]. Matematica şi astronomia sunt reprezentate prin: introducere în matematică a lui Euclides, într-o ediţie italiană apărută la Venezia[49], în continuare *Tabulae eclypsium* a lui Georgius Peurbach[50], explicarea funcţiilor trigonometrice şi goniometrice a autorului Ferenc Székely[51], interpretarea fundamentelor arhitecturii de către arhitectul roman Vitruvius[52], disertaţia despre arhitectura militară susţinută sub preşedinţia lui Gabriel Frölich[53] şi altele. Din domeniul botanicii adăugăm ierbare – spre exemplu, cunoscuta carte *Kreuterbuch* a lui

[40] Voigt 1771-1787.
[41] Plinius 1741.
[42] Moro 1751.
[43] Raspe 1763.
[44] Ahlwardt 1747, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.65/SET=1/TTL=1/SHW?FRST=1 (accesat la 18.11.2022), la nr. 11687975.
[45] Szentivány 1689, în Čaplovič1972-1984, vol. II, 2211.
[46] Szentivány 1746, vezi în Bibliografia 2008, nr. 8564.
[47] Kapeller 1746, vezi în Bibliografia 2008, nr. 4558.
[48] Hell 1762, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.65/CMD?ACT=SRCHA&IKT=1016&SRT=YOP&TRM=Anleitung+zum+n%C3%BCtzlichen+Gebrauch+der+k%C3%BCnstlichen+Stahl-Magneten&ADI_MAT=B&MATCFILTER=Y&MATCSET=Y&ADI_MAT=T&REC=* (accesat la 18.11.2022), la nr. 12935085.
[49] Euclides 1543, v. https://edit16.iccu.sbn.it/resultset-titoli/-/titoli/detail/CNCE018353?core=titoli&monocampo=euclides&item_nocheck%3A9003%3Atipo=E&n=v&monocampo%3Atipo=AND&targetSelection=https%3A%2F%2Fedit16.iccu.sbn.it%2Fresultset-titoli&luogo_s%5B%5D=Venezia&count_noelet=&presenza_digitale_s=&digitale_integrale_s=&__id=generated_id_116& (accesat la 12.11.2022), la nr. CNCE 18353.
[50] Peurbach 1514, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. P/2056.
[51] Székely 1694, în Čaplovič 1972-1984, vol. II, 2309.
[52] Vitruvius 1511. Pe site-ul https://edit16.iccu.sbn.it/ (accesat la 12.11.2022) nu este indicat.
[53] Frölich, *Collectiones*.

Eucharius Rößlin[54], Adam Lonitzer[55], Pietro Andrea Mattioli[56] şi lucrări de botanică ale lui Carl von Linné[57]. O altă arie tematică cuprinde lucrările de metalurgie, mineralogie, minerit, inclusiv diverse reglementări miniere, legea minelor, de asemenea, descrieri ale puțurilor subterane din mine. Dintre acestea, ne vom opri asupra unor curiozităţi – bine cunoscuta operă a lui Georg Agricola, *De re metallica*[58], în care autorul aminteşte şi minele de pe teritoriul de astăzi al Slovaciei; la Praga a apărut lucrarea lui Lazarus Ercker despre minerit, testare şi minereuri[59], urmează diferite *Bergordnung*-uri ale lui Maximilian al II-lea privitoare la minele de la Kremnica, Banská Štiavnica, Banská Bystrica, Ľubietová şi altele apărute în secolul al XVI-lea la Viena, apoi *Königlich Böheimische Bergrecht, Bergordnung* a lui Ferdinand I[60], precum și legi emise despre prelucrarea metalurgică a metalelor, date de Maria Terezia pentru Transilvania şi identificate în catalog sub titlul *M. Theresiae Leges novae metallurgicae pro Principatu Transilvaniae 19. Junii 1747. Fol. Originale, manu propria Augustae et Sigillo ejus munitum.* Secţia următoare apare sub titlul *Auctores quidam medici ac chemici* – în primul rând el enumeră lucrările lui Hippocrate, de asemenea o descriere a bolilor care apar în rândul armatei, în lagărele de câmp[61], a doctorului Gerard van Swieten, instrucțiuni practice pentru chirurgie, manuale suplimentare și, de asemenea, disertații despre utilizarea apelor minerale, despre băile potrivite pentru bolile femeilor, fiind între ele şi opera medicului imperial din Karlovy Vary, Johann Stephan Strobelberger, despre utilizarea apelor de acolo[62], interpretări ale medicului medieval Johannes

[54] Rößlin 1536, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. R/2871.

[55] Lonitzer 1582, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. L/2423.

[56] Mattioli 1611, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.28/SET=7/TTL=1/SHW?FRST=3 (accesat accesat la 22.11.2022), la nr. 3:306653C.

[57] Linné 1755, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.65/SET=4/TTL=41/CMD?ACT=SRCHA&IKT=1016&SRT=YOP&TRM=10573887&ADI_MAT=B&MATCFILTER=Y&MATCSET=Y&ADI_MAT=T&REC=* (accesat la 19.11.2022), la nr. 10573887; Linné 1754; Linné 1762.

[58] Agricola 1657, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.28/SET=8/TTL=1/SHW?FRST=1 (accesat la 22.11.2022), la nr. 3:309843V.

[59] Ercker 1574; Ercker 1672-1673, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. XL/25 dar şi următorul link https://kxp.k10plus.de/DB=1.28/SET=9/TTL=1/SHW?FRST=3 (accesat la 22.11.2022), la nr. 23:297970R.

[60] Ferdinand I 1548, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. ZV/4470.

[61] Swieten 1758, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.65/SET=6/TTL=1/CMD?ACT=SRCHA&IKT=1016&SRT=YOP&TRM=10380973&ADI_MAT=B&MATCFILTER=Y&MATCSET=Y&ADI_MAT=T&REC=* (accesat la 18.11.2022), la nr. 10380973.

[62] Strobelberger 1648, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.28/SET=10/TTL=1/SHW?FRST=2 (accesat la 22.11.2022), la nr. 7:664453K.

de Mediolano, cu instrucțiuni pentru menținerea sănătății bune bazate pe celebra școală medicală din Salerno[63]; ca ultimă reprezentare, amintim scrierile alchimistului, farmacistului, filosofului, fizicianului musulman din secolul al IX-lea, Abu Musa Jabir ibn Hajjan[64]. În ultima secţiune din această clasă menţionăm autorii scrierilor politice, lucrările despre morală, economie şi lucrări satirice, cum ar fi opera scriitorului grec, istoric, filozof şi autor al lucrărilor moralizatoare Plutarh, într-o versiune germană[65]; învăţăturile pentru domni şi principi, *Praxis prudentiae politicae*[66], învăţăturile morale ale lui Juan Luis Vives[67], lângă care şi-a menţionat Schwandner notiţa: *Mit vielen Holzschnitten*. Între aceste opere au fost introduse şi două lucrări din secolul al XV-lea – Aegidius Romanus, o lucrare despre guvernarea regelui dedicată lui Pedro, fiul regelui Castiliei Alfonso al XI-lea[68], lângă care şi-a notat *Rarissima editio*, şi opera lui Felix Hemmerli[69], menţionând *Opuscula varia rarissima, seria et ludicra contra perversos mores sui seculi*. Juan de Mariana, iezuitul spaniol, descrie în opera sa îndatoririle morale ale regelui şi ale regatului, dar şi explicaţia greutăților și măsurilor perioadei date[70]. În perioada Umanismului și a Renașterii au fost la modă diverse scrieri memoriale, *alba amicorum* și, de asemenea, diferite embleme din care se aflau în biblioteca lui Schwandner – Andrea Alciati, o ediţie parizianã din anul 1540, altele ale lui Nicolaus Taurell[71], Joannes Sambucus în două ediţii de Antwerpen din anii 1564 şi 1599. În încheierea acestei clase mai informăm despre existenţa ediţiei din *Colloquia familiaria* a lui Erasmus din Rotterdam, împreună cu o altă lucrare a sa, bine cunoscută, *Laus stultitiae* – ediţie de Leipzig din anul 1736.

Clasa a V-a, ultima, a numit-o posesorul bibliotecii *Res et scientiae humaniores, cum re literaria et libris miscelli.* Aici a inclus lucrări de gramatică, dicţionare ale diferitelor limbi occidentale și orientale, lucrări ale oratorilor și

[63] Johannes de Mediolano 1667.
[64] Ğabir Ibn-Haiyān 1598, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. J/6.
[65] Plutarchos 1535, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. P/3686.
[66] Honorius 1610, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.28/SET=11/TTL=2/SHW?FRST=4 (accesat la 22.11.2022), la nr. 1:001454W.
[67] Vives 1544, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. V/1867.
[68] Aegidius 1494, v. https://data.cerl.org/istc/ia00091000 (accesat la 24.11.2022), la nr. ISTC ia00091000.
[69] Hemmerli 1497, v. https://data.cerl.org/istc/ih00017000 (accesat la 24.11.2022), la nr. ISTC ih00017000.
[70] Mariana 1611, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.28/SET=12/TTL=1/SHW?FRST=1 (accesat la 22.11.2022), la nr. 1:002034R.
[71] Taurellus 1595, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. T/249.

epistolografilor antici și moderni, poeților antici și moderni din diferite națiuni și limbi, de asemenea cataloage literare și ale bibliotecilor importante cândva. Pentru clasa a V-a, Schwandner notează în introducerea la *Sciagraphia* că aceasta prezintă pentru el o încântare și o mare admirație. Se includ aici opere ale autorilor Aeneas Silvius, Trithemius, Cyprianus, Pirckheimer, Wimpina à Fagis şi multe altele de la alți bărbați celebri, iar această secțiune este bijuteria întregii biblioteci. Este cea mai cuprinzătoare și mai bogată clasă din întreaga bibliotecă. Proprietarul ei a colecţionat diferite dicţionare latineşti, greco-latine, germane, franţuzeşti, multilingve şi alte dicționare, gramatici ale limbilor europene, cuprinzând etimologiile cu înrudire fonetică a cuvintelor, pronunția etc. – *Dictionarium graeco-latinum*[72]; *Cornucopiae linguae latinae*[73], *Dictionarium latinogermanicum* al lui Johannes Frisius[74], lucrări comparative ale scripturilor ebraice și grecești[75]; lucrări în limba franceză veche și modernă[76]; dicționar în patru limbi al lui Faustus Vrančić[77]; dicţionar comparativ al umanistului ceh Zikmund Hrubý z Jelení[78]; explicaţia limbii olandeze[79]; interpretarea danezei și afinitatea acesteia cu gotica[80]; specimen al limbii gotice şi analogia ei cu limbile semite ca şi cu limba finlandeză şi maghiară[81]; interpretarea idiomurilor maghiare în comparație cu idiomurile lapone de către lingvistul maghiar Joannes Sajnovics[82] şi altele. Limba franceză este legată de ghidul de predare a limbii franceze de Théodore de Bèze[83], a limbii engleze, de John Wallis[84]; un ghid lingvistic comparativ al celor mai importante două limbi orientale – ebraică și caldeană, de Franz Haselbauer[85]; etimologia limbilor

[72] Lexikon Helenoromaikon 1565, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. L/1405.
[73] Perotti 1536, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. P/1569.
[74] Frisius 1568, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. F/3005.
[75] Bianconi 1748.
[76] Nicot 1606.
[77] Vrančić 1595, v. https://edit16.iccu.sbn.it/resultset-titoli/-/titoli/detail/CNCE048248?core=titoli&item_nocheck%3A9003%3Atipo=E&item%3A5003%3AID=CNCA009234& accesat la 12.11.2022), la nr. CNCE 48248.
[78] Hrubý 1544, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. G/1030.
[79] Tuinman 1772.
[80] Worm 1636.
[81] Rundbeck 1717.
[82] Sajnovics 1770; vezi în Bibliografia 2008, nr. 9369.
[83] Bèze 1584, v. https://www.ville-ge.ch/musinfo/bd/bge/gln/notice/details.php?ref=L211c2luZm8vYmQvYmdlL2dsbi9ub3RpY2Uvc2ltcGxlLnBocA==&p=0&tbl=gln_edit&no=3044 (accesat la 28.11.2022), la nr. GLN 3044.
[84] Wallis 1765.
[85] Haselbauer 1753. Bibliotecile europene au în colecţiile lor ediția 1742.

orientale de diferite tipuri, lucrare a unui autor anonim[86]. Joannes Gottfried Örtel, un autor provenind din Kremnica, a elaborat o lucrare despre înrudirea limbilor[87], mai ales a celei maghiare şi ebraice. Alte lucrări ale autorilor unguri includ, de asemenea, legătura limbii maghiare cu limbile asiatice ale sciților, hunilor și avarilor, de către lingvistul György Kalmár[88]. Urmează alte dicţionare – dicționar explicativ în opt limbi al lui Adriaan de Jonghe[89]; dicţionar în patru limbi de Albert Szenci Molnár[90] și altele. Din domeniul epistolografiei se desprinde, prin raritate ediția[91], *Codex epistolaris Carolinus*[92], un codex medieval scris între 739 și 791, care conține o culegere de 99 de scrisori din partea papilor destinate domnitorilor franci din secolul al VIII-lea. Urmează corespondenţa împăratului Rudolf al II-lea[93], a regelui Matia Corvin[94], a arhiepiscopului de Kalocsa, umanistul de la curtea regelui Matia Corvin, Petru de Wárda (ediţie pregătită de Carolus Wagner[95]), corespondenţa dintre regele polon Sigismund al II-lea Augustus şi Ștefan Báthory[96], corespondenţa umanistului italian Francesco Filelfi, *Epistolae*[97], scrisorile lui Cicero adresate familiei[98], scrisorile lui Plinius[99], scrisorile lui Joannes Kepler şi cele adresate lui. Din condeiul teologului și pedagogului protestant german Christoph Hegendorf, biblioteca conținea un ghid metodic pentru scrierea corespondenței[100], de la umanistul şi pedagogul Johannes Gigas, instrucţii pentru scrierea poeziei[101]. Oratoria, un alt domeniu științific, nu a rămas ignorată în

[86] Orientalisch 1748.
[87] Oertel 1746, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.65/SET=7/TTL=1/CMD?ACT=SRCHA&IKT=1016&SRT=YOP&TRM=Harmonia+linguarum+Orientis+et+Occidentis+speciatimque+Hungaricae+cum+Hebraea&ADI_MAT=B&MATCFILTER=Y&MATCSET=Y&ADI_MAT=T&REC=* (accesat la 18.11.2022), la nr. 10198768.
[88] Kalmár 1770; vezi în Bibliografia 2008, nr. 4552.
[89] Jonghe 1619.
[90] Szenczi, Beer 1708, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.65/SET=8/TTL=1/CMD?ACT=SRCHA&IKT=1016&SRT=YOP&TRM=12293776&ADI_MAT=B&MATCFILTER=Y&MATCSET=Y&ADI_MAT=T&REC=* (accesat la 18.11.2022), la nr. 12293776.
[91] Lambeck 1673.
[92] Originalul manuscrisului se află în fondurile ÖNB, cota: Codex 449.
[93] Pace 1771.
[94] Mathaeus Corvinus 1764; vezi în Bibliografia 2008, nr. 5911.
[95] Wagner 1776; vezi în Bibliografia 2008, nr. 10204.
[96] Sigismundi Augusti 1703.
[97] Filelfo 1489, v. https://data.cerl.org/istc/ip00590000 (accesat la 28.11.2022), la nr. ISTC ip0590000.
[98] Cicero 1578, cota: 30243007 în cadrul Bibliothèque Nationale de France.
[99] Plinius 1734.
[100] Hegendorph 1536, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. ZV/7540.
[101] Gigas 1538, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. H/3227.

colecție, de exemplu, Manualul de oratorie al lui Cipriano Suárez[102], compus pe baza lucrărilor lui Aristotel, Cicero şi Quintilian. Altă parte a *Sciagraphiei* este numită *Poetae*; în ea sunt incluse opere literare, în special poetice, ale mai multor autori de diferite naționalități. Am ales o culegere de poezie de Jacob Cats[103], pe care Schwandner a notat-o în limba latină şi a explicat: *Exemplar nitidissimum. In lingua hollandica*. O altă notă a lui Schwandner priveşte un manuscris din anul 1464, un fragment dintr-un poem eroic, cu o descriere amplă a ilustraţiei operei[104]; descrierea faptelor eroice într-o formă rimată în așa-numitul *Heldenbuch,* fiind un gen literar tipic pentru Evul Mediu târziu, Schwandner deţinea opera într-o ediţie de Frankfurt[105] şi a notat *Mit sehr vielen Holzschnitten.* Din poezia germană medievală, amintim o poezie de dragoste care conține 6000 de versuri *Mörin* de Hermann von Sachsenheim[106], care aparține celor mai lungi poezii de dragoste ale Evului Mediu târziu; ediția este decorată cu multe xilogravuri. În plus, pe lângă diverse poezii ocazionale, panegirice, epitalame, encomioane, epopee în latină, germană, franceză, spaniolă, deţinea poezia poeților cehi, a umaniștilor, precum și poezia poetului medieval persan Muhammad Hafiz, în versiune persană şi latină, care a fost publicată împreună cu studiul literaturii persane[107]; în încheiere, sunt menţionaţi autorii clasici de poezie – Plautus, Terentius, Ovidius, Vergilius, Horatius, Juvenalis, Ausonius şi alţii. De cele mai multe ori este vorba de ediţii din secolul al XVIII-lea.

Din punct de vedere biblioteconomic, este de remarcat o altă secțiune a acestei clase, în care sunt grupate lucrările de istorie ale diverselor tipuri de biblioteci, cataloage de bibliotecă, liste de cărți, instrucțiuni de constituire atât a bibliotecilor private, cât și a celor instituționale etc. Dintre aceste lucrări, cea a istoricului și etnografului spaniol Lorenzo Boturini Benaduci, care a scris istoria Noii Spanii și a indienilor, cu o listă a lucrărilor, manuscriselor și monumentelor istorice indiene, merită atenție datorită rarității sale[108]. Iar din punctul de vedere al istoriografiei slovace, se încadrează aici lucrarea călugărului augustinian, istoricul Xyst Schier despre istoria și despre profesorii Academiei medievale

[102] Suárez 1734.
[103] Cats 1658.
[104] Anonymi poetae 1464.
[105] Heldenbuch 1560, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. H/1568.
[106] Hermann 1539, v. https://www.bsb-muenchen.de/sammlungen/historische-drucke/recherche/vd-16/ (accesat la 15.11.2022), la nr. H/2450.
[107] Hafiz 1771.
[108] Boturini 1746.

Istropolitane din Bratislava[109]. Sub menţiunea lui Schwandner, *Praestantissima et selecta Bibliotheca, praesertim philologica et botanica D. Sigism Popowitsch. Viennae 1776,* trebuie înţeles, probabil, un catalog de licitaţie din biblioteca lingvistului şi naturalistului austriac de origine slovenă, Janez Žiga Valentin Popovič[110], cărţile sale fiind scoase la licitaţie publică după moartea sa. Hartwich Ludwig Christian Backmeister a elaborat în 11 volume *Russische Bibliothek*[111]. Este o lucrare despre literatura rusă contemporană şi despre cărţile editate, din care Schwandner a introdus trei volume. Deja în prefaţa *Sciagraphiei* sale, Schwandner menţionează listele bibliotecilor importanţilor savanţi şi bibliofili germani, ale căror publicaţii sunt amintite în această clasă. Despre aceste biblioteci Schwandner a spus, în introducerea la *Sciagraphie*, că niciuna dintre ele nu se poate compara cu biblioteca sa în ceea ce priveşte conţinutul sau raritățile. Pe ultima pagină din *Sciagraphia* sunt introduse diferite miscellanea, colecţii ale numeroaselor tipărituri de mai mici dimensiuni şi seturi de cărţi pe diverse domenii tematice, de asemenea multe reviste, ziare ca *Neue Zeitungen, Kurze Berichte* despre războaiele cu turcii din secolul al XVI-lea şi alte lucrări.

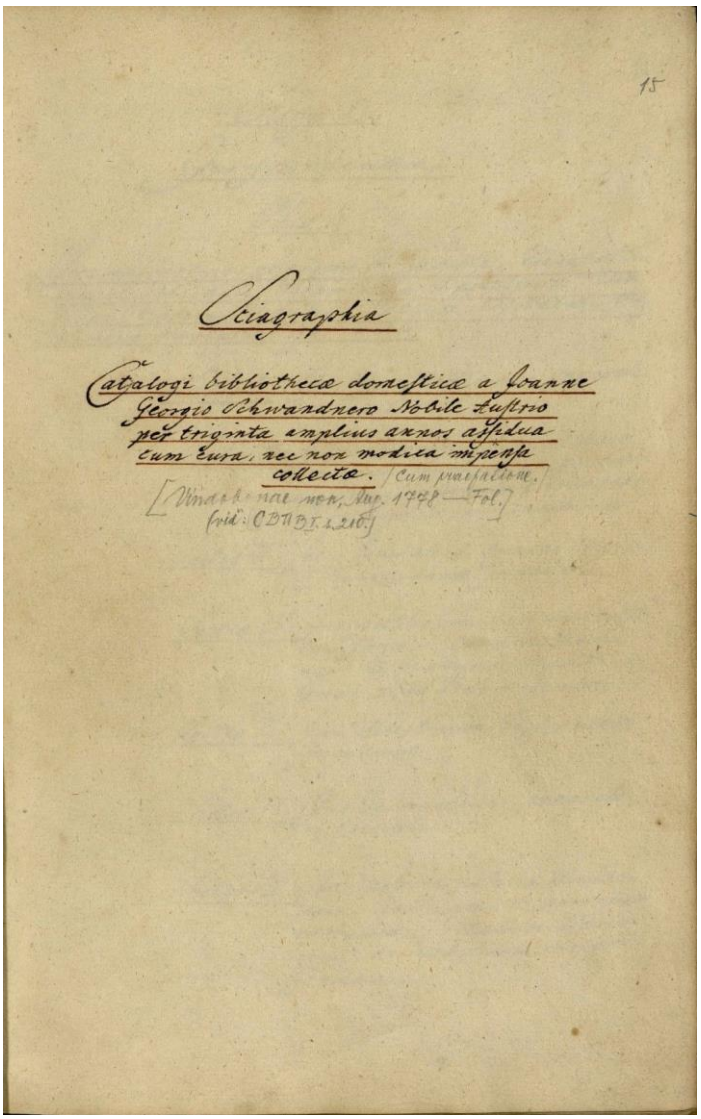
Valoarea bibliotecii lui Schwandner a fost apreciată de specialişti la 25000 de guldeni. El însuși a oferit-o spre vânzare pentru 1500 de guldeni, dar tot nu a reuşit să o vândă. În cele din urmă, după moartea sa, biblioteca a fost vândută la licitaţie publică la un preţ ridicol de mic, deşi era de o valoare imensă şi conţinea unele monumente, care nu puteau fi găsite în nicio altă bibliotecă. Licitaţia, pentru care a fost publicat un catalog[112], a avut loc la 13 martie şi în zilele următoare din anul 1792, dimineaţa, între orele 9 şi 12, şi după amiază, de la ora 3 până la 6, la Viena.

În contextul proiectului[113] de cercetare, desfăşurat în Departamentul de Mediamatică şi Patrimoniu Cultural al Facultăţii de Ştiinţe Umaniste din cadrul Universităţii din Žilina, a fost tipărită o publicaţie în care am furnizat identificarea bibliografică a celor mai vechi şi mai rare tipărituri[114].

[109] Schier 1774, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.65/SET=9/TTL=1/CMD?ACT=SRCHA&IKT=1016&SRT=YOP&TRM=15212637&ADI_MAT=B&MATCFILTER=Y&MATCSET=Y&ADI_MAT=T&REC=* (accesat la 18.11.2022), la nr. 15212637.
[110] Praestantissima Bibliotheca 1776.
[111] Backmeister 1772-1787.
[112] Catalogus 1792, v. https://kxp.k10plus.de/DB=1.65/SET=10/TTL=1/CMD?ACT=SRCHA&IKT=1016&SRT=YOP&TRM=13950363&ADI_MAT=B&MATCFILTER=Y&MATCSET=Y&ADI_MAT=T&REC=* (accesat la 18.11.2022), la nr. 13950363.
[113] Proiectul 2020 – APVV-19-0524 *Chronológia dejín knižníc na Slovensku od počiatkov do roku 2020* (Chronologia historiarum bibliothecarum ab initio usque ad annum 2020).
[114] Komorová 2021.

List of illustrations

Fig. 1 – Title page of the catalogue of the library of J. G. von Schwandner held by the National Library of Slovakia in Martin (call number 16 B – 1778)
Fig. 2 – Page 483 of the catalogue

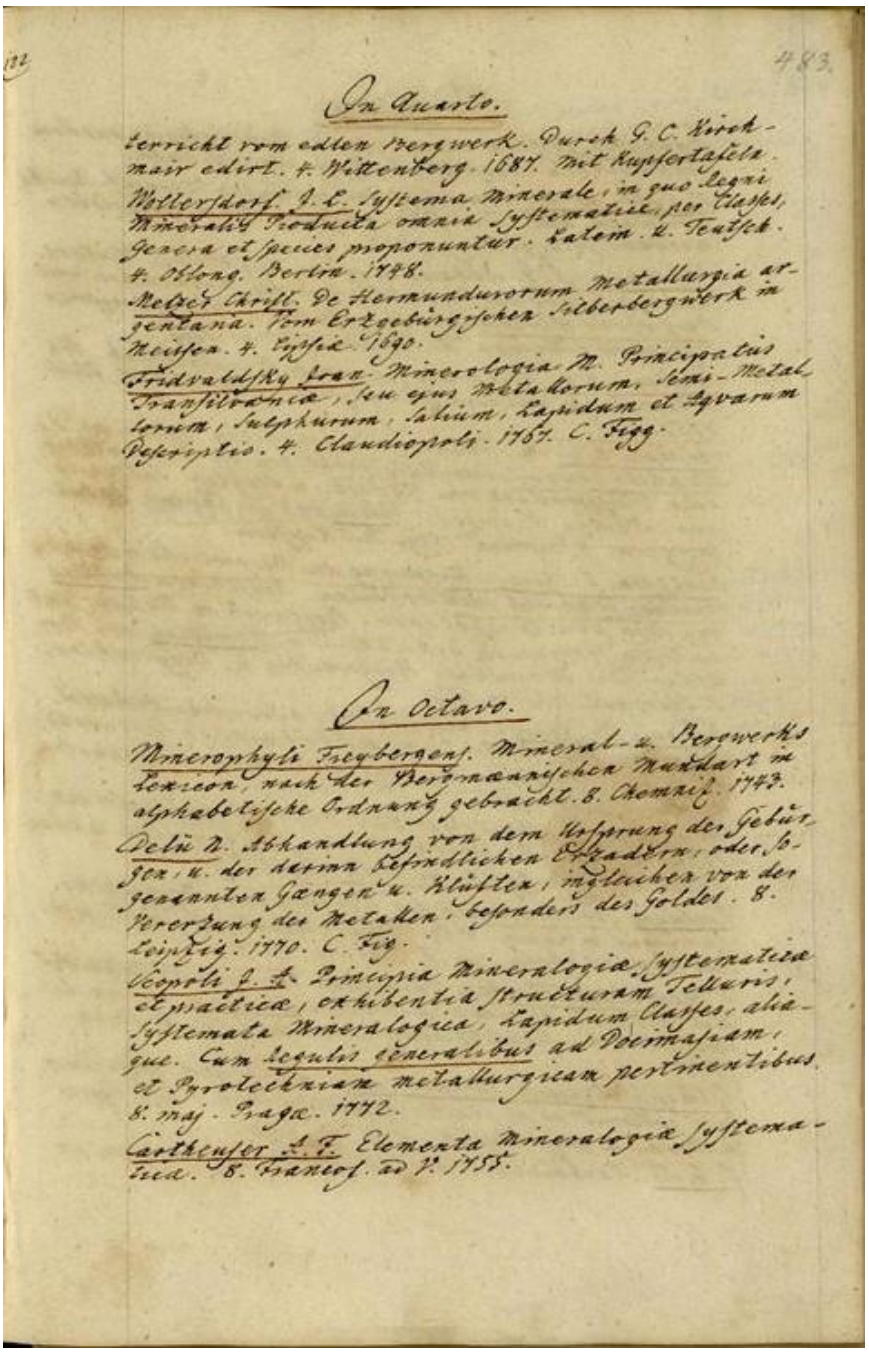

15

Ciagraphia

Catalogi bibliotheca domestica a Joanne Georgio Schwandnero Nobile Lustro per triginta amplius annos assidua cum cura, nec non modica impensa collecta. [Cum praefatione.]

[Vindobonae non. Jun. 1778 — Fol.]
fond: CDII B I. 2.216.]

Fig. 1 – Pagina de titlu a catalogului bibliotecii lui J. G. von Schwandner, aflat în custodia Bibliotecii Naţionale a Slovaciei din Martin (cota 16 B – 1778)

In Quarto.

Lerrichl vom edlen Bergwerk. Durch G. C. Kirchmair edirt. 4. Wittenberg. 1687. Mit Kupfertafeln.

Wollersdorf. J. L. Systema Minerale, in quo Regni Mineralis Producta omnia Systematice, per Classes, Genera et Species proponuntur. Latem. u. Teutsch. 4. Oblong. Berlin. 1778.

Melzer Christ. De Hermundurorum metallurgia argentaria. Vom Erzgebirgischen Silberbergwerk in Meissen. 4. Lipsiæ. 1690.

Fridvaldsky Ioan. Mineralogia M. Principatus Transilvaniæ, seu ejus Metallorum, Semi-Metallorum, Sulphurum, Salium, Lapidum et Lyncurium Descriptio. 4. Claudiopoli. 1767. C. Figg.

In Octavo.

Mineraphyli Freybergens. Mineral- u. Bergwerks Lexicon, nach der Bergmannischen Mundart in alphabetische Ordnung gebracht. 8. Chemnitz. 1743.

Delius A. Abhandlung von dem Ursprung der Gebürge, u. der darin befindlichen Erzadern, oder Gänge, u. der denen sogenannten Gängen u. Klüften, möglichen von der Vererzung der Metallen, besonders des Goldes. 8. Leipzig. 1770. C. Fig.

Hoppii I. A. Principia Mineralogiæ Systematicæ et practicæ, exhibentia Structuram Telluris, Systemata Mineralogica, Lapidum Classes, aliaque. Cum Legibus Generalibus ad Docimasiam, et Protocheiam metallurgicam pertinentibus. 8. maj. Pragæ. 1772.

Carthenser I. F. Elementa Mineralogiæ Systematica. 8. Francof. ad V. 1758.

Fig. 2 – Pagina 483 din catalog

Abrevieri bibliografice

Acta 1771-1772 – *Acta Societatis Iablonovianae De Slavis Lecho Czechoque. Item de veris Zichis anni 1771 (De Slavis Venedis Antis Vilzis et Sorabis aliquid de Vandalis et Henetis tum de varii dissantias geometrice et trigonometrice metiendi rationibus anni 1772)*, 2 vol., Lipsiae, apud Engelhardum Beniaminum Suikertum, 1771-1772, 4°.

Aegidius 1494 – Romanus Aegidius, *Regimiento de los principes*, Sevilla, Meinard Ungut et Stanislaus Polonus, pro Konrad Aleman et Melchior Gorricio, 1494, fol.

Agricola 1657 – Georg Agricola, *De Re Metallica Libri XII*, Basileae, 1657, fol.

Ahlwardt 1747 – Peter Ahlwardt, *Bronto-Theologie, oder: Vernünftige und Theologische Betrachtungen über den Blitz und Donner*, Greiswald und Leipzig, 1747, 8°.

Anonymi poetae 1464 – *Anonymi poetae, Viennens. Austriaci, Appollonius Tyrius. Fragmentum eines Heldengedichts. Mit vielen gezeichneten, thels auch gemehlenen Figuren in teutsche Verse gebraucht, im Jahr 1464*, ein Msptum. fol.

Backmeister 1772-1787 – Hartwich Ludwig Christian Backmeister, *Russische Bibliothek, zur Kenntnis des gegenwärtigen Zustandes der Literatur in Rußland...* St. Petersburg, Riga und Leipzig, bey Johann Friedrich Hartknoch, 1772-1787, 8°.

Berg 1596-1597 – Adam Berg, *New MüntzBuech Darinnen allerley... Sorten... fürgestellt werden:...*, München, Adam Berg, 1596-1597, fol.

Bèze 1584 – Théodore de Bèze, *De Francicae Linguae Recta Pronuntiatione Tractatus*, Genevae, apud Eustathium Vignon, 1584, 8°.

Bianconi 1784 – Giovanni Battista Bianconi, *De Antiquis Litteris Hebraeorum et Graecorum Libellus*, Bononiae, apud Thomam Colli Lex, 1748, 4°.

Bibliografia 2008 – Agáta Klimeková, Eva Augustinová, Janka Ondroušková, *Bibliografia územne slovacikálnych tlačí 18. storočia* [Bibliografia tipăriturilor apărute pe teritoriul Slovaciei în secolul al XVIII-lea], vol. 1-6, Martin, 2008.

Bonfini 1690 – Antonio Bonfini, *Historia Pannonica, Sive Hungaricarum Rerum Decades IV. Et Dimidia Libris XLV... Hungariae Decretis & Constitutionibus, Auctore Joanne Sambuco...*, Coloniae Agrippinae, sumpt. haer. Joannis Widenfeldt & Godefridi de Berges, 1690, fol.

Boturini 1746 – Lorenzo Benaduci Boturini, *Idea De Una Nueva Historia General De La America Septentrional. Sobre Material Copioso De Figuras, Symbolos, Caractères, y Geroglificos, Cantares, y Manuscritos de Autores Indios... (Catalogo Del Museo Historico Indiano)*, en Madrid, en la impr. De Juan de Zuñiga, 1746, 4°.

Čaplovič 1972-1984 – Ján Čaplovič. *Bibliografia tlačí vydaných na Slovensku do roku 1700*, vol. I, II [Bibliografia tipăriturilor imprimate în Slovacia până la anul 1700], Martin, Matica slovenská, 1972-1984.

Catalogus 1792 – *Catalogus Librorum Schwandnerianorum, Publicae Auctioni Exponendorum, Die 13. martij 1792 et subsequentibus diebus mane à 9 ad 12.; post meridiem à 3 ad 6. Auf dem Salzgrieß Nro. 341 im Truckmüllerschen Hause im Iten Stock*, Wien, gedruckt mit Schmidischen Schriften, 1792, 8°.

Cats 1658 – Jacob Cats, *Alle de werken, vermeerdert met tachtig-jarig leven...* [Amsterdam, Jan Jacobsz Schipper], 1658, fol.

Cicero 1578 - Marcus Tullius Cicero, *Epistolae familiares*, Lvtetiae, apud Mamertum Patissonium, in off. Rob. Stephani, 1578, 12°.

Czvittinger 1711 – Dávid Czvittinger, *Specimen Hungariae literatae, virorum eruditione clarorum natione Hungarorum, Dalmatarum, Croatarum, Slavorum, atque Transylvanorum...*, Frankfurti et Lipsiae, typ. et sumpt. Joh. Guil. Kohlesii, 1711, 4°.

Ercker 1574 – Lazarus Ercker, *Beschreibung: Allerfürnemsten Mineralischen Ertzt/ vnnd Berckwercks arten/ wie dieselbigen/ vnnd eine jede in sonderheit/ jrer natur vnd eigenschafft nach/ auff alle Metaln Probirt/ vnd im kleinem fewer sollen versucht werden...*, Gedruckt zu Prag inn der Alten Stadt, durch Georgen Schwartz, 1574, fol.

Ercker 1672-1673 – Lazarus Ercker, *Aula Subterranea Domina Dominantium Subdita Subditorum. Das ist: Untererdische Hofhaltung*, Frankfurt, 1672-1673, 4°.

Euclides 1543 – Euclides, *Introduttore delle Scienze matematiche*, in Vinegia, 1543, fol.

Ferdinand I 1548 – Ferdinand I, *Bergkordnung des freyen Königlichen Bergkwercks Sanct Joachimsthal...*, Gedruckt... Zwickaw, durch Wolffgang Meyerpeck, 1548, fol.

Filelfo 1489 – Francesco Filelfo, *Epistolae*, Venetiis, Bernardinus de Choris, 1489, fol.

Foresti 1506 – Giacomo Filippo Foresti, *Nouissime historiarum omnium repercussiones... Supplementum supplementi cronicarum nuncupantur*, Venetiis, opere & imp. Georgij de Rusconibus, 1506, fol.

Frisius 1568 – Johannes Frisius, *Dictionarium Latinogermanicum...* Tiguri, apud Christophorum Froschoverum, 1568, fol.

Fröhlich 1639 – David Fröhlich, *Medulla Geographiae Practicae, Peregrinantium inprimis usui... accomodata*:..., [Bardejov, Jakub Klös ml.], 1639, 8°.

Frölich – Gabriel Frölich, *Collectiones Mathematicae de Architectura militari...*, Viennae Austriae, s.a., 8°.

Ǧabir Ibn-Haiyān 1598 – ĞABIR Ibn-Haiyān, *De Alchemia...* [Strasbourg, Bernhard Jobin, 1598], 8°.

Gigas 1538 – Johannes Gigas, *Methodus Scribendi carmina*, [Leipzig: Michael Blum], 1538, 8°.

Hafiz 1771 – Shams al-Din Muhammad Hafiz, *Specimen Poeseos Persicae*:..., Vindobonae, e typ. Kaliwodiano, 1771, 8°.

Hagelstein 1692 – David Thoman von Hagelstein, *Acta Publica Monetaria. Schrifftliche Handlungen/... Dess Müntz=Wesens in Deutschland...*, Augsburg, Lorentz Kröniger und Gottlieb Göbels seel. Erben, 1692, 4°.

Haselbauer 1753 – Franz Haselbauer, *Fundamenta Grammatica Duarum Praecipuarum linguarum Orientalium, Scilicet: Hebraicae, Et Chaldaicae;...* Pragae, 1753, 8°.

Hegendorph 1536 – Christoph Hegendorph, *Methodvs Conscribendi Epistolas...* Argentorati, per Cratonem Müller, 1536, 8°.

Heldenbuch 1560 – *Das Heldenbuch. Welchs auffs new Corrigiert vnd gebessert ist/ mit schönen Figuren geziert*, Gedruckt zu Franckfurdt am May, durch Weygand Han vnd Sygmund Feierabend, 1560, fol.

Hell 1762 – Maximilian Hell, *Anleitung zum nützlichen Gebrauch der künstlichen Stahl-Magneten*, Wien, 1762, 8°.

Helmold von Bosau 1556, 1573, 1581 – Helmold von Bosau, *Historiarvm Liber, Scriptvs ante annos penè 400. & ab autore inscriptus... Chronica Slauorum...*, Francoforti, apud Petrum Brubachium, 1556, 4°; Francoforti ad Moenum, excud. Petrus Brubachius, 1573, 4°; Francofvrti, apud Andream Wechelum, 1581, fol.

Hemmerli 1497 – Felix Hemmerli, *Opuscula et tractatus*, [Straßburg: Drucker des Jordanus, d.i. Georg Husner, nach 1497], fol.

Herman 1539 – Hermann von Sachsenheim, *Mörin. EYn Schöne Kurtzweilige vñ liebliche Histori/ welch durch weiland Herr Herman von Sachsenheym Ritter <eyns abentheurlichen handels halbẽ/ so jm iñ seiner jugent begegnet> beschriben/ vnd hernach die Mörin genant ist*, Zu Wormb, truckts Sebastianus Wagner, 1539, fol.

Heroldus 1557 – Johannes Heroldus, *Originvm Ac Germanicarvm Antiqvitatvm Libri, Leges uidelicet, Salicae Ripuariae Allemannorum Boioariorum Saxonum Vuestphalorum Angliorum Vuerinorum Thuringorum Frisionum Burgundionum Langobardorum Francorum Theutonum...*, Basileae, per Henrichvm Petri, 1557, fol.

Honorius 1610 – Philipp Honorius, *Praxis Prvdentiae Politicae...* Francofvrti, Imp. Ioan. Theobaldi Schönwetteri, typ. Matthiae Beckeri, 1610, 4°.

Hrubý 1544 – Zikmund Hrubý z Jelení. *Lexikon Symphonon [gr.]*. Basileae: apud Robertum Winter, 1544, 4°.

Johannes de Mediolano 1667 – Johannes de Mediolano, *Schola Salernitana,* Roterodami, 1667, 12°.

Jonghe 1619 – Adriaan de Jonghe, *Nomenclator Octolingvis, Omnivm Rervm propria nomina continens...* Genevae, ex typ. Jacobi Stoer, 1619, 8°.

Jordan 1745 – Johann Christophor Jordan, *De Originibus Slavicis, Opus Chronologico-Geographico-Historicum: Ab Antiquitate literis nota, In Seculum usque Christianum decimum: Ex fontibus ipsis antiquis Scriptorum tum Romanorum tum Graecorum, Et ex historiis Variarum aliarum Gentium, Ad res Slavicas illustrandas facientium, deductum;...* 2 vol., Vindobonae, typ. Gregorii Kurzböck & Joan. Jacobi Jahn, 1745, 4°.

Kalmár 1770 – György Kalmár, *Prodromvs Idiomatis Scythico-Mogorico-Chvno (sev Hvnno-Avarici). Sive Adparatvs, Criticvs ad Lingvam Hvngaricam...* Posonii, sumpt. Ioannis Michaelis Landerer, 1770, 8°.

Kapeller 1746 – Jaroslaus Kapeller, *Philosophia Historico-Dogmatica... Complectens Historiam Philosophicam, Logicam, et Ethicam Salomonicam...*, Posonii, typ. Royerianis, 1746, 8°.

Kazy 1731 – Franciscus Kazy, *Hunnias sive Hunnorum e Scythia asiatica egressus...*, [Trnava, 1731], 4°.

Keysers 1559 – *Keysers Ferdinandi Newe Müntzordnung. Sampt Valuirung der Gülden vnd Silberin Müntzen...,* Meyntz, durch Franciscum Behem, 1559, fol.

Komorová 2018 – Klára Komorová, "Schwandner a jeho sciagrafia [Schwandner şi Sciagraphia sa]", în *Knihovny a jejich majitelé. Odraz zájmu a touhy po poznání*, edd. Lucie Heilandová, Jindra Pavelková, Brno, 2018, p. 86-114.

Komorová 2018a – Klára Komorová, "Raritné vydania v knižnici Johanna Georga von Schwandner [Cărţi rare în biblioteca lui Johann Georg von Schwandner]", în *Historik na cestách. Jubileum Viliama Čičaja,* edd. Diana Duchoňová, Tünde Lengyelová şi col., Bratislava, 2018, p. 201-215.

Komorová 2021 – Klára Komorová, *Knižnica Johanna Georga von Schwandner s bibliografickou identifikáciou najstarších a najvzácnejších tlačí* [Biblioteca lui Johann Georg von Schwandner cu identificările bibliografice ale tipăriturilor celor mai vechi şi preţioase], Žilina, 2021.

Kurtze und Warhaffte 1563 – *Kurtze vnd Warhaffte beschreybung/ der Roem̃. Koen. May. Einzug/ sampt der Croenung zů Hungerischem Koenig/ den 8. Septembris des 1563. Jars/ in der Pfarrkirchen zů Preßburg ergangen. Jtem/ auch mit was Ceremonien Jrer Roem. Koen. May. Gemahel gekroent sey worden*, Gedruckt zů Augspurg, bey Mattheo Francken, [1563], 4°.

Lambeck 1673 – Peter Lambeck, *Codex epistolaris Carolinus, continens Romanorum pontificum, Gregorii III, Zachariae, Stephani III vel secundum alios III, Paulii...* Viennae, Matthäus Cosmerovius, 1673, fol.

Lexikon Helenoromaikon 1565 – *Lexikon Helenoromaikon [gr.]. Hoc Est Dictionarivm Graecolatinum*... Basileae, ex off. Henricpetrina, 1565, fol.

Linné 1754 – Carl von Linné, *Genera plantarum,* Holmiae, 1754, 8°.

Linné 1755 – Carl von Linné, *Philosophia botanica*, Viennae, 1755, 8°.

Linné 1762 – Carl von Linné, *Species plantarum,* Holmiae, 1762, 8°.

Lonitzer 1582 – Adam Lonitzer, *Kreuterbuch/ Kunstliche Conterfeytunge der Bäume/ Stauden/ Hecken/ Kreuter/ Getreyde/ Gewürtze. Mit eigentlicher Beschreibung derselben*

Namen/ in sechserley Spraachen/... vnd derselben Gestalt/ natürlicher Krafft vnd Wirckung..., Zu Franckfort, bey Christian Egenolffs seligen Erben, 1582, fol.

Mariana 1611 – Juan de Mariana, *De Rege Et Regis Institutione Libri III. De ponderibus et mensuris liber*, Hanau, typ. Wechelianis, 1611, 8°.

Matheus Corvinus 1764 – *Epistolae ad Pontifices, Imperatores Reges, Principes... Datae...* Cassoviae, typ. Acad., 1764, 8°.

Mattioli 1611 – Pietro Andrea Mattioli, *Kreutterbuch...*, Franckfurt am Mayn, bey Nicolao Hoffman, in Verleg. Jacob Fischers, 1611, fol.

Melle 1699 – Jakob von Melle, *Series Regum Hungariae E Nummis Aureis Quos vulgo Ducatos appellant/ Collecta & descripta...*, Lubecae, Johann Wiedemeyer, 1699, 4°.

Moro 1751 – Anton Lazar Moro, *Neue Untersuchung der Veränderung des Erdbodens, nach Anleitung der Spuren von Meerthieren und Meergewächsen, die auf Bergen und in trockener Erde gefunden werden*, Leipzig, 1751, 8°.

Neubeck 1591 – Johann Kaspar Neubeck, *Zwo Catholische Predigen. Gehalten zu Wienn in Österreich/ in offentlichen versamblungen zum gemeinen Gebett/ wider die Schröckliche Erdtbidem/ so sich Anno 1590. den 15. September/ vnd nachmals vilfeltig erzeigt haben...*, Gedruckt zu Wienn in Österreich, bey Leonhard Nassinger, 1591, 4°.

Nicot 1606 – Jean Nicot, *Thresor De La Langve Francoyse, Tant Ancienne qve Moderne*... A Paris, David Dovcevr, 1606, fol.

Oertel 1746 – Johann Gottfried Oertel, *Harmonia linguarum Orientis et Occidentis speciatimque Hungaricae cum Hebraea...* Wittebegae, imp. Johan. Michaeli Teubneri, impr. Io. Christoph. Tzschiedrich, 1746, 8°.

Oppido – *Oppido multiplex & varius est illorum privatorum hominum scopus, qui libros colligunt. Aliqui pro solo splendore et gloria, quamvis minus sapiant et ipsimet libris suis ignoti sint: Alii pro sola curiositate et genio suo plerumque spurio: Alii quidem pro sua quisque arte et scientia, iuxta qualemcunque captum suum, multos libros colligunt, sed neque omnes probos et studiis suis magis convenientes auctores, neque aptissimas illorum editiones indignare satagunt, minus scientiarum nexum & systemata perpendunt; Hinc omnes aberrant, et illorum, quod Morhofius a) conqueritur, rudis indigestaque moles, nec ad verum ornatum, nec ad usum est. Qvorsum enim incondita hominum turba, nisi in ordines suos divisa ad aciem recte instruatur?*

Ordnung 1495 – *Ordnung und Unterweisung, wie sich ein jegliches halten sol vor den Rechten*, Augsburg, Johann Schobser, 1495, 4°.

Orientalisch 1748 – *Orientalisch= und Occidentalischer Sprachmeister...* Leipzig, bey Christian Friedrich Geßnern, 1748, 8°.

Ortelius 1573 – Abraham Ortelius, *Theatrum Orbis Terrarum*, Amstelodami, Antonis Coppens van Diest, 1573, fol.

Pace 1771 – Bernardinus de Pace, *Divi Rudolphi Imperatoris, Caesaris Augusti Epistolae Inedita...* Viennae, typ. Josephi Kurzböck, 1771, 4°.

Perotti 1536 – Niccolò Perotti, *Cornucopiae Linguae Latinae...* Basileae, ex off. Ioannis Valderi, 1536, fol.

Pestels 1529, 1532 – *Pestels Paul, Beschreibung des ersten türkischen Belagerung der Stadt Wien. An. 1529; Türkische Belagerung der Stadt Güns in Ungarn an. 1532. Durch Niklas Jurischitz Hauptmann daselbst beschrieben; Beschreibung des anderen Zugs in Oesterreich der Reichs Armee wieder die Türken an. 1532.*

Peurbach 1514 – Georg Peurbach, *Tabulae Eclypsium...*, Viennae Austriae, ind. Ioannis Winterburger, imp. Leonardi & Lucae Alantse, 1514, fol.

Plinius 1734 – Caecilius Secundus Gaius Plinius, *Epistolarum libri X*, Amstelodami, 1734, 4°.

Plinius 1741 – Gaius Plinius Secundus, *Historiae naturalis lib. 37*, Parisiis, 1741, fol.

Plutarchos 1535 – Plutarchos, *Gůter Sitten einvndzwentzig Bücher...* Zů Strasszburg, bey Hans Schotten, 1535, fol.

Praesentantissima Bibliotheca 1776 – *Praestantissima Bibliotheca Popowitschiana auctioni publicae exponetur Die S. 8. Januarii 1776 & subsequ. Diebus*, Wien, Johann Joseph Jahn, (1776), 8°.

Proiectul 2020 – APVV-19-0524 *Chronológia dejín knižníc na Slovensku od počiatkov do roku 2020* (Chronologia historiarum bibliothecarum ab initio usque ad annum 2020).

Ptolemeus 1578 – Claudius Ptolemaeus, *Tabulae Geographicae...*, Coloniae Agrippinae, typ. Godefridi Kempensis, 1578, fol.

Raspe 1763 – Rudolf Erich Raspe, *Specimen historiae naturalis globi terraquei praecipue de novis e mari natis insulis...*, Amstelodami & Lipsiae, 1763, 8°.

Rößlin 1536 – Eucharius Rößlin, *Kreuterbůch/ von aller Kreuter/ Gethier/ Gesteine vnd Metal/ Natur/ nutz/ vnnd gebrauch...*, Getruckt zu Franckenfurt am Meyn, bei Christian Egenolffen, 1536, fol.

Rundbeck 1717 – Olof Rundbeck, *Specimen usus linguæ Gothicæ In Eruendis atque illustrandis obscurissimis quibusvis Sacræ Scripturæ locis. Addita analogia Linguæ Gothicæ cum Sinica, Nec non Finnonicæ Cum Ungaricæ*, Upsalis, impr. a Joh. Henr. Werner, 1717, 4°.

Sachsenspiegel 1569 – *Sachsenspiegel Auffs newe vbersehen/ mit Summarijs vnd newen Additionen/ so aus den gemeinen Keyserrechten vnd vieler vornemer dieser Lande Doctorn/ bericht vnd Radtschlegen/... Durch... Christoff Zobel/... zugericht/ sampt einem... Repertorio*, Leipzig, bey M. Ernesto Voegelin, 1569, fol.

Sachsenspiegel 1582 – *Sachsenspiegel Auffs newe vbersehen/ mit Summarijs vnd newen Additionen/ so aus den gemeinen Keyserrechten/ vnd vieler vornemer dieser Lande Doctorn/ bericht vnd Rhatschlegen... zusammen brach... Durch... Christoff Zobel/...*, Leipzig, bey Johann Steinman, 1582, fol.

Sächsisch 1588/1589 – *Sächsisch Lehenrecht vnndt Weichbilt, Auffs new vbersehen/ mit Summarijs, schoenen newen Additionibus vnd Concordantien/... Durch... Sampt einem... Repertorio, auff die zwey Buecher vnd den Sachsenspiege*l, Leipzig, bey Hans Steinman Erben, 1588/1589, fol.

Sajnovics 1770 – Johannes Sajnovics, *Demonstratio idioma Hungarorum et Lapponum...*, Tyrnaviae, typ. Col. Acad. Soc. Jesu, 1770, 4°.

Schier 1774 – Xystus Schier, *Memoria Academiae Istropolitanae Seu Posoniensi, Ejusque Nonnullorum Professorum...*, Viennae, typ. Josephi Kurzbök, 1774, 4°.

Schwandner 1746-1748 – Johann Georg von Schwandner, *Scriptores Rervm Hvngaricarvm Veteres Ac Genvini, Partim Primvm Ex Tenebris Ervti, Partem Antehac Qvidem Editi, Nvnc Vero Ex MCtis Codicibus Et Rarissimis Editionibvs Bibliothecae Avgvstae Vindobonensis Ab Innvmeris Mendis Vindicati, Plvrimis Variantibvs Lectionibvs Et Necessariis Hinc Inde Qvibvsdam Notis Illustrati, Partim Etiam Ad Nostra Vsqve Tempora Continvati Etc.*, 3 vol., Vindobonae, imp. Ioannis Pavli Kravs, 1746-1748, fol.

Schwandner 1756 – Johann Georg von Schwandner, *Joannis Georgii Schwandneri, Austriaci Stadelkirchensis Dissertatio Epistolaris De Calligraphiae Nomenclatione, Cultu, Praestantia, Utilitate*, Viennae Austriae, ex typ. Kaliwodiano, 1756, fol., 14 p.

Schwandner 1760-1770? – Johann Georg von Schwandner. *Recensio Numorum et Monetarum cuiscunque metalli, ac forma ab antiquis subsequisque Hungariae nec non Transilvaniae Principibus cusorum, quod plures per annos peculiari solertia et non exuiquit sumptibus undique conconquisivit, ex illis demum usque ad finem anni MDCCLXIX. hanc collectionem adornavit...* [Vindobonae, 1760-1770?], fol.

Schwandner 1778 – Johann Georg von Schwandner, *Sciagraphia Catalogi bibliothecae domesticae a Joanne Georgio Schwandnero Nobile Austrio per triginta amplius annos assidua cum cura, nec non modica impensa collectae,* Vindobonae, 1778.

Schwandner 1783-1786 – Johann Georg von Schwandner, *Katalog der Codices Universitatis und recentes...*, 6 vol. [Wien], 1783-1786, fol.

Schwandner 1788 – Johann Georg von Schwandner, *Chartam Lineam Antiquissimam Omnia Hactenus Producta Specimina Aetate Sua Superantem Ex Cimeliis Bibliothecae Augustae Vindobonensis Omnium Europae Eruditorum Judicio Exponit...*, Vindobonae, apud Rudolphum Gräffer et soc., 1788, 4°.

Schwandner 1789? – Johann Georg von Schwandner. *Collectanea Rerum Slavicarum ex Ill. D. Christophori de Jordan Consiliarii Aulici Regio Bohemici Originibus Slavicis, potissimum autem ex praestantissimis Actis Jablonovianis ab anno 1772. Lipsiae editis excerpta...*, [Wien], (1789?). fol.

Schwandner Codex – Johann Georg von Schwandner, *Codex epistolaris Regum Hungariae cum epistolis Petri de Arva, Archiepiscopi Colocien. Olim Mathiae Corvini, Regis Hung. Cancellarii.*

Schwandner Elenchus – Johann Georg von Schwandner, *Elenchus Sigillorum Ac diplomatum quorundam antiqvorum Hungariae Regum ex originalibus membranis desumptorum, nec non graphice ac elegantissime, multa opera et sumtibus delineatorum, quae ex singularissimo possessorum favore, summa cum industria felicissime collegit, suis observationibus diplomaticis sparsim illustravit, et tanquam suum thesaurum literarium pretiosissimum ac rarissimum hactenus conservavit Joannes Georgius Schwandnerus Nobilis Austrius Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis actualis Consiliarius et Bibliothecae Augustae Vindobonnensis Primus Custos,* [Wien, sec. XVIII]. fol.

Sigismundi Augusti 1703 – *Sigismundi Augusti, Poloniarum Regis, Epistolae, Legationes Et Responsa. Nec non Stephani Batori, Reg. Pol. Epistolarum Decas...*, Lipsiae, apud Jo. Fridericum Gleditsch, 1703, 8°.

Strobelberger 1648 – Johann Stephan Strobelberger, *Kurtze Instruction und Bad Regiment. Wie das Käiser CarlsBad sampt guter Diaet zu gebrauchen,* Nürnberg, Jeremias Dümler, 1648, 8°.

Suáres 1734 – Cipriano Suárez, *De Arte Rhetorica Libri Tres...*, Pragae, typ. Universitatis Carolo-Ferdinandeae, in Coll. Soc. Jesu ad S. Clementem, 1734, 8°.

Swieten 1758 – Gerard van Swieten, *Kurze Beschreibung und Heilungsart der Krankheiten, welche am öftesten in dem Feldlager beobachtet werden,* Wien, Prag und Triest, bey Joh. Thomas Trattnern, 1758, 8°.

Székely 1694 – Franciscus Székely, *Canon Sinuum, Tangentium et Secantium, ad partes radii 100 000...*, Tyrnaviae, typ. Acad., 1694, 4°.

Szenczi, Beer 1708 – Albert Szenczi Molnár et Johann Christoph Beer, *Dictionarium Quadrilingve Latino-Ungarico-Graeco-Germanicum...*, Noribergae, sumpt. Martini Endteri, 1708, 8°.

Szentiványi 1689 – Martinus Szentiványi, *Dissertationes Septem, I. Physica curiosa de Plantis. II. De Feris. III. De Avibus. IV. De Piscibus. V. De Allodiaturae rebus. VI. De noxiis animalibus oeconomiae. VII. De Calendarii reformatione...*, Tyrnaviae, 1689, 4°.

Szentiványi 1746 – Martinus Szentiványi, *Oeconomia Philosophica...*, Tyrnaviae, typ. Acad. Soc. Jesu, 1746, 8°.

Taurellus 1595 – Nicolaus Taurellus, *Emblemata Physico-Ethica...* Noribergae, Excudebat Paulus Kaufmann, 1595, 8°.

Tengler 1512 – Ulrich Tengler, *Der neü Layenspiegel Uon rechtmaessigen ordnungen in Burgerlichen vnd peinlichen Regimenten...*, Jn der Kaiserlichen statt Augspurg,

von maister Hansen Otmar bůchtrucker; durch verordnung vñ kosten... Johañ Ryñman.. vnd vollendet, 1512, fol.

Tengler 1527 – Ulrich Tengler, *Der Neü Layenspiegel von rechtmässigen ordnungen in Burgerlichen vnd peinlichen Regimenten...*, Gedruckt zu Straszburg, durch Johannem Knobloch, 1527, fol.

Tuinman 1636 – Carl Tuinman, *Fakkel Der Nederduitsche Taale...* Te Leyden, by Samuel Luchtmans, 1772, 4°.

Váradi 1776 – Péter Váradi, *Petri De Warda... Epistolae Cum Nonnullis Wladislai II. Regis Hungariae Literis Petri Causa Scriptis. Praefatus Est Et Indicem Chronologicum Subjecit Carolus Wagner*, Posonii & Cassoviae, sumpt. Joannis Michaelis Landerer, 1776, 8°.

Verböczi 1561 – Stephanus Werböczi, *Tripartitvm Opvs. Ivris Consvetvdinarij inclyti Regni Hungariae*, Impressum Viennae Pannonię superioris, per Ioannem Syngrenium, 1561, fol.

Vitruvius 1511 – Marcus Vitruvius Polio, *De architectura*, Impressum Venetiis, sumptu... Ioannis de Tridino, 1511, 8°.

Vives 1544 – Juan Luis Vives, *Von vnderveysung ayner Christlichen Frauwen/ Drey Bücher*, Augspurg, durch Hainrich Stainer, 1544, fol.

Voigt 1771-1787 – Nicolaus Adaukt Voigt, *Beschreibung der bisher bekannten Böhmischen Münzen nach chronologischer Ordnung...*, 4 vol., Prag, 1771-1787, 4°.

Vrančić 1595 – Faust Vrančić, *Dictionarivm qvinqve nobilissimarvm Evropae lingvarvm, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmatiae, & Vngaricae*, Venetiis, apud Nicolaum Morettum, 1595, 4°.

Wagner 1776 – Carol Wagner, *Petri De Warda... Epistolae...* Posonii & Cassoviae, sumpt. Joannis Michaelis Landerer, 1776, 8°.

Wallis 1765 - John Wallis, *Grammatica linguae anglicae*, Londini, 1765, 8°.

Warhafftige 1563 – *Warhafftige Beschreibung/ welcher gestalt die Koenigkliche wirde Maximilian/ vnd Frewlin Maria/ geborne Koenigin auß Hispanien/ dero Gemahel/ zů Boehemischen Koenig vnd Koenigin in Prag den 20. Septembris/ dieses 1562. jars gekroent worden. Jtem: Wie hochgedachter Maximilian/ etc. zů Franckfurt am Mayn/ den 24. Nouemb. deß gemeldten 1562. Jars/ von den sechß Churfuersten zum Roemischen Koenig erwehlet/ vnd folgends den letzten dieses Monats allda in der Pfarrkirchen zů S. Bartholome gekroenet worden. Auch Ebrahim Strotschen/ deß Tuerckischen Keysers Bottschafft/ fuer Roem. Key. Mt. auch andern Chur vnd Fuersten/ anbringen/ mit sampt seinen herrlichen Geschencken/ etc. Vnd Gruendtliche verzeichniß aller Potentaten/ Keyser/ Koenig... so vil man der außkuendigen hat moegen...*, Getruckt zů Franckfurt am Mayn, bey Georg Raben/ Sigmunden Feyerabend/ vnd Weygand Hanen Erben, 1563, 4°.

Worm 1636 – Ole Worm, *Runir seu Danica literatura antiqvissima vulgo Gothica dicta*, Amsterodami, apud Joannem Jansonium, 1636, 4°.

Wurzbach 1876 – Constantin von Wurzbach, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Zweiunddreissigster Theil. Schrötter – Schwicker*, Wien, Druk und Verlag der K. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1876, p. 278.